

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 6.030509 Облік і аудит

(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою Облік і аудит

(назва освітньої програми)

на тему: «Дебіторська заборгованість: організаційно-методичні аспекти обліку та контролю (на прикладі ТОВ «Ліманет»)»

Виконавець:

студентка 42 групи ОЕФ

Коцюбська Ольга Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.Е.Н.,СТ. ВИКЛ.

(науковий ступінь, вчене звання)

Яцунська Олеся Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У процесі фінансово-господарської діяльності підприємства і організації вступають в різні види відносин з третіми особами, зокрема з покупцями – за продану ним готову продукцію чи товари, із замовниками – за надані їм послуги; з бюджетом та позабюджетними фондами; з банками; з власними та найманими працівниками; з різними юридичними і фізичними особами. У результаті цього у підприємства з'являється дебіторська заборгованість – це борги інших осіб по відношенню до підприємства, оцінені в грошовій формі.

У сучасних умовах ринкової економіки ризик несплати або несвоєчасної оплати рахунків збільшується, це власне і призводить до появи дебіторської заборгованості. Частина цієї заборгованості в процесі фінансово-господарської діяльності неминуча і повинна перебувати в рамках допустимих значень.

Все це вимагає дослідження дієвості бухгалтерського обліку і контролю за дотриманням платіжної дисципліни економічними агентами, причин незабезпечення ними своєчасних і повних розрахунків.

Важливим аспектом у діяльності будь-якого підприємства є не тільки правильно сформована організація обліку розрахунків із дебіторами, а й ефективне управління дебіторською заборгованістю.

Проблемам розвитку теорії і практики бухгалтерського обліку, контролю та аналізу дебіторської заборгованості та розрахунків з дебіторами присвячено низку праць вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема П. Й. Атамаса, М. Д. Білика, Ф. Ф. Бутинця, І. Буфатіної, Ю. А. Вериги, Н. І. Верхоглядової, І. А. Волкової, Т. В. Головка, С. Ф. Голова, Н. В. Гудзь, В. І. Єфіменко, Ю. Г. Кім, В. М. Костюченко, М. В. Кужельного, Ю. Я. Литвина, О. В. Лишиленко, В. Г. Лінника, Л. Г. Ловинської, Н. О. Лоханової, Г. О. Москалюк, Г. В. Нашкерскої, В. К. Орлової, І. Б. Садовської, В. В. Сопко, Л. К. Сук, Н. М. Ткаченко, Є. Ю. Шара та ін.

Мета й завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є обґрунтування теоретичних та організаційно-методичних положень, ознайомлення з практикою обліку та контролю розрахунків з дебіторами, а також формулювання практичних рекомендацій щодо удосконалення систем обліку та контролю на досліджуваному підприємстві.

Відповідно до поставленої мети у роботі вирішено ряд завдань:

- розкрити методичні засади, нормативно-правову базу та інші теоретичні основи обліку розрахунків з дебіторами в Україні;
- ознайомитись з особливостями господарської діяльності досліджуваного підприємства та провести аналіз його фінансового стану;
- проаналізувати динаміку складу та структури дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «Ліманет»;
- провести аналіз ефективності використання коштів у розрахунках з дебіторами та кредиторами на досліджуваному підприємстві;

- дослідити діючу практику обліку розрахунків з дебіторами на ТОВ «Ліманет»;
- надати практичні рекомендації з удосконалення системи обліку підприємства на підставі проведеного дослідження;
- розглянути організаційно-методичні аспекти контролю розрахунків з дебіторами;
- оцінити систему внутрішнього контролю досліджуваного підприємства та надати рекомендації з її удосконалення.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження у роботі є облікові процедури відображення господарських операцій щодо дебіторської заборгованості та розрахунків з дебіторами.

Предметом дослідження є теоретичні основи, методика та практика бухгалтерського обліку, контролю та аналізу розрахунків з дебіторами на досліджуваному підприємстві.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є системний підхід до вивчення явищ і процесів господарської діяльності. Його застосування стало фундаментом проведеного дослідження і дало можливість досягти обґрунтованих висновків з питань, поставленим у даній кваліфікаційній роботі.

Для досягнення мети кваліфікаційної роботи в процесі дослідження застосовувався комплекс загальнонаукових методів. Були використані методи індукції, дедукції – при дослідженні теоретичних питань бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості; аналізу і синтезу – для виявлення спільних та відмінних рис у наукових підходах до обліку й оподаткування розрахунків з дебіторами; спостереження та порівняння – для визначення стану обліку господарських операцій ТОВ «Ліманет»; статистичні методи – для виявлення основних тенденцій розвитку досліджуваного підприємства; абстрактно-логічний метод і метод причинно-наслідкового зв'язку, а також метод аналогії – для удосконалення методики бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю; аналіз коефіцієнтів та прийом порівняння – для виявлення критеріїв ефективності управління дебіторською та кредиторською заборгованістю й формулювання рекомендацій, впровадження яких дозволить поліпшити платоспроможність досліджуваного підприємства.

Інформаційна база дослідження – це законодавчі та нормативні документи України, праці вітчизняних і закордонних вчених з питань обліку, контролю, аналізу дебіторської заборгованості і розрахунків з дебіторами, спеціалізовані періодичні видання, навчальні посібники, а також ресурси всесвітньої мережі Інтернет. Практичну інформацію для дослідження нами було отримано безпосередньо на досліджуваному підприємстві ТОВ «Ліманет», зокрема використовувались установчі документи, накази керівництва, службові записки, первинні документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, форми фінансової, податкової і статистичної звітності тощо.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (44 найменувань) та

47 додатків. Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок. Основний зміст викладено на 74 сторінках. Робота містить 15 таблиць, 7 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретико-методичні аспекти обліку дебіторської заборгованості»* розглянуто сутність, класифікація, визнання та оцінка дебіторської заборгованості, опис первинної документації при здійсненні операцій з дебіторами, а також досліджено сучасну проблематику обліку дебіторської заборгованості, що висвітлюється науковцями.

У другому розділі *«Особливості обліку і контролю дебіторської заборгованості на базовому підприємстві»* надано економічну характеристику досліджуваного підприємства, проаналізовано його фінансовий стан, розглянуто особливості обліку дебіторської заборгованості та розрахунків з дебіторами на підприємстві, що досліджується, вивчено методичні основи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, встановлено недоліки в обліку, а також сформовано рекомендації щодо вдосконалення діючої обліково та контрольної систем на ТОВ «Ліманет».

У третьому розділі *«Економічний аналіз коштів у розрахунках ТОВ «Ліманет»* поведено аналіз динаміки складу та структури дебіторської та кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства, надано аналітичну оцінку ефективності використання коштів у розрахунках та сформульовано рекомендації щодо поліпшення платіжної дисципліни на ТОВ «Ліманет».

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дипломного дослідження теоретичних та практичних питань обліку, контролю та аналізу дебіторської заборгованості та розрахунків з дебіторами можна зробити такі загальні висновки.

1. Сьогодні найскладнішим питанням є управління та обліку дебіторською заборгованістю підприємства, що пов'язано з проблемою неплатежів, особливо в умовах світової фінансової кризи. Підприємства в таких умовах намагаються здійснювати контроль за наявними дебіторськими заборгованостями, забуваючи про власні борги перед контрагентами. На нашу думку, це зумовлено майновою відповідальністю за договорами з контрагентами або взагалі відсутністю таких договорів, або існування їх в усній формі. Саме ці обставини дають змогу підприємствам ухилятися від розрахунків з контрагентами. Отже, саме в таких умовах зростає необхідність раціонально побудованої системи обліку дебіторської заборгованості.

Економічне становище, що склалося в Україні, зумовлює потребу у радикальних і реальних заходах, які дадуть можливість забезпечити управління розрахунками на принципах оптимізації інтересів підприємств-партнерів. Існуюча методика управління дебіторською заборгованістю спроможна заздалегідь сигналізувати про напрямок змін у фінансовому стані підприємства, застерегти

будь-який розмір дебіторської заборгованості від інфляції, а тому може бути використана на підприємствах різних форм власності.

2. У роботі проведено аналіз визначень сутності поняття «дебіторська заборгованість» у спеціальній економічній літературі, який показав відсутність єдиного його визначення різними авторами. Встановлено, що класифікують дебіторську заборгованість, беручи за основу такі основні критерії, як строк погашення та зв'язок з нормальним операційним циклом, об'єкти, відносно до яких виникла дебіторська заборгованість, своєчасність погашення.

3. Несвоєчасне погашення дебіторської заборгованості призводить до платіжної кризи. Для погашення своїх боргів підприємства повинні перетворювати свої високоліквідні активи в грошові кошти чи знаходити інші можливі способи покриття заборгованості, інакше їм може загрожувати банкрутство. У великій сумі дебіторська заборгованість впливає на фінансовий стан підприємства і заважає йому вести нормальну роботу. Тому у роботі було розглянуто сучасну проблематику в сфері обліку дебіторської заборгованості і окреслено деякі рекомендації щодо вдосконалення обліку дебіторської заборгованості на думку різних авторів-науковців.

4. Дослідження практики обліку, внутрішнього контролю та аналізу дебіторської заборгованості і розрахунків з дебіторами було здійснено на базі облікової інформації ТОВ «Ліманет» – офіційного оператора в Одеській області, що функціонує у сфері зв'язку та інформатизації і надає такі послуги:

- надання доступу до мережі Інтернет;
- надання мережі передачі даних підприємствам (виділені канали зв'язку);
- реалізація систем відеоспостереження;
- надання інформаційної підтримки;
- надання послуги хостингу.

ТОВ «Ліманет» знаходиться на загальній системі оподаткування, відноситься до суб'єктів малого підприємництва та здійснює бухгалтерський облік згідно діючого законодавства та затвердженого Наказу про облікову політику.

Ведення обліку на підприємстві здійснює бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером, який підпорядковується директорові. Головному бухгалтерові, в свою чергу, ще підпорядковано 2 бухгалтера. Бухгалтерський облік на ТОВ «Ліманет» автоматизовано за допомогою програмного продукту 1С Бухгалтерія для України (редакція 2,0) та М.Е.Дос.

5. У роботі було проведено аналіз фінансового стану досліджуваного підприємства і встановлено, що фінансова стійкість ТОВ «Ліманет» незначним чином знизилась. Про це свідчить динаміка таких показників як коефіцієнт автономії та коефіцієнт маневреності власного капіталу. Коефіцієнт автономії знизився з 0,68 до 0,67, а коефіцієнт маневреності власного капіталу знизився з 0,13 до 0,05. Це означає, що станом на кінець 2015 року 13% власного капіталу було вкладено у запаси та інші види оборотних активів, а станом на кінець 2017 року вже тільки 5%.

Зазначимо, що зростання обсягів ділової активності, нажаль, супроводжується зниженням показників прибутковості досліджуваного підприємства. Рентабельність

продажів, що розрахована за фінансовим результатом від основної операційної діяльності, знизилась з 15,4% до 0%.

6. Результати розрахунків свідчать, що дебіторська заборгованість ТОВ «Ліманет» протягом 2015-2017 років зросла у 3,3 рази. При цьому, найбільшу питому вагу у складі загальної дебіторської заборгованості товариства займає дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги. Її питома вага зросла з 34,8% до 66,7%. Натомість питома вага іншої поточної дебіторської заборгованості знизилась з 65,2% до 32,7%. Зазначені тенденції щодо переважання питомої ваги дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги у структурі сукупної дебіторської заборгованості станом на кінець 2017 року порівняно з 2015 роком, сприймаються нами як позитивні. Вважаємо, що з позиції контрольованості та інкасації дебіторської заборгованості у готівку, більш прийнятним є кошти дебіторів, які мають розрахуватися із управлінським персоналом ТОВ «Ліманет» за надані послуги щодо доступу до мережі Internet, аніж інкасація ПДВ за авансами та інші складові іншої поточної дебіторської заборгованості.

Динаміка сукупної кредиторської заборгованості ТОВ «Ліманет» свідчить, що цей показник зріс на 45,6%. У структурі сукупної кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства, кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги зросла з 17,2% до 31,8%.

7. Аналіз даних показує, що поступово період обороту дебіторської заборгованості на ТОВ «Ліманет» зростає і у 2017 році він перевищив період обороту кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги. Така ситуація (якщо не здійснити відповідних управлінських рішень) призведе до зниження готівки в обороті підприємства.

На нашу думку, з метою поліпшення стану платоспроможності ТОВ «Ліманет», актуальним для підприємства буде використання такого виду знижки як «зростання знижки за умови зростання обсягів продажу». Така розрахункова схема базується на достатньо простому для контролю показнику як маржинальний дохід й розробляти систему знижок зможе маркетолог й контролювати обсяги дебіторської заборгованості на стадії їх виникнення.

8. Окрему увагу при дослідженні було надано вивченню особливостей внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами, зокрема розкрито мету, завдання, джерела та методичку перевірки з урахуванням особливостей роботи ТОВ «Ліманет».

На підставі проведеного тестування діючої системи бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві ТОВ «Ліманет» та системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості було встановлено, що в цілому облік на підприємстві відповідає нормативним вимогам, зокрема П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». До того ж слід відмітити добре організований документооборот на підприємстві шляхом затвердження Графіку документообороту, що сприяє вчасному, повному документуванню господарських операцій, прискоренню обміну інформацією, яка необхідна управлінському персоналу для прийняття оперативних рішень у процесі ведення господарської діяльності, підвищенню ефективності роботи облікового персоналу в цілому.

Однак результати тестування системи внутрішнього контролю свідчать про недостатньо ефективний внутрішній контроль, оскільки наявні певні недоліки та помилки в обліку дебіторської заборгованості. Тому було у роботі детально вивчено діючу на ТОВ «Ліманет» систему обліку та контролю дебіторської заборгованості і сформовано певні недоліки і рекомендації по їх усуненню.

а) Інвентаризації, у тому числі розрахунків з дебіторами, проводять 1 раз у 2 роки, а це є порушенням законодавчих вимоги щодо обов'язкового проведення інвентаризації перед складанням річної звітності. Тому керівництву слід переглянути дане питання та проводити інвентаризацію розрахунків перед складанням річної фінансової звітності до дати балансу в період, що передбачений п. 10 Положення № 879, а саме трьох місяців.

б) На ТОВ «Ліманет» внутрішній контроль системно не впроваджено, адже:

- відповідальний за внутрішній контроль, зі слів головного бухгалтера, директор підприємства, який часто відсутній (у службових відрядженнях);
- не проводиться аналіз господарської діяльності.

Тому необхідно продумати і налагодити систему внутрішнього контролю на підприємстві, можливо шляхом делегування повноважень внутрішньому контролеру (аудитору), розробки відповідних форм документів для проведення поточного контролю, посилення аналітичних функцій управління, у тому числі дебіторською заборгованістю тощо.

в) Наказ про облікову політику на досліджуваному підприємстві дещо застарілий, оскільки датований 2015 роком, а відтак містить застарілі норми, вже неактуальні згідно діючого законодавства. Тому головному бухгалтеру слід оновити положення облікової політики. До того, на нашу думку, його слід розширити, у тому числі щодо дебіторської заборгованості та розрахунків з дебіторами, оскільки старий Наказ про облікову політику містить лише одне речення з цього приводу. Так, слід розкрити таку інформацію про періодичність та об'єкти проведення інвентаризації, про метод обчислення резерву сумнівних боргів тощо.

г) Діючий Наказ про облікову політику передбачає відсутність резерву сумнівних боргів, однак фактично такий резерв створюється, і це є позитивним моментом. Однак необхідно привести у відповідність положення облікової політики і прописати правила його створення для ТОВ «Ліманет» з урахуванням специфіки його господарської діяльності та інших факторів.

д) У роботі було доведено, що в бухгалтерії підприємства невірно використовується 949 рахунок для обліку витрат на створення РСД. Слід виправити таку неточність, адже Інструкцією № 291 для цих цілей передбачено спеціальний рахунок 944 «Сумнівні та безнадійні борги».

Отже, вважаємо, що вищеперераховані заходи значно підвищать ефективність обліку та внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами на ТОВ «Ліманет», що в кінцевому випадку позитивно вплине на всю систему управління підприємством.

АНОТАЦІЯ

Коцюбська О. В. «Дебіторська заборгованість: організаційно-методичні аспекти обліку та контролю (на прикладі ТОВ «Ліманет»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності

«6.030509 Облік і аудит»

(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою «Облік і аудит». –

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі розглядаються теоретичні основи обліку дебіторської заборгованості: питання класифікації та оцінки дебіторської заборгованості, особливості документального оформлення операцій з дебіторами, сучасна проблематика обліку дебіторської заборгованості, а також практичні аспекти обліку, аналізу та внутрішнього контролю дебіторської заборгованості та розрахунків з дебіторами на досліджуваному підприємстві ТОВ «Ліманет».

Зроблено аналіз ефективності використання коштів у розрахунках та надано рекомендації, впровадження яких дозволить поліпшити стан платопрможності досліджуваного підприємства. Запропоновано комплекс рекомендацій щодо удосконалення системи обліку та внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на ТОВ «Ліманет».

Ключові слова: активи, дебіторська заборгованість, резерв сумнівних боргів, розрахунки з дебіторами, облік, контроль, аналіз.

ANNOTATION

Kotsubska O.V. «Organizational and Methodological Issues of Accounting and Control of Accounts Receivable (Limanet, LLC as an example)».

Qualifying work for obtaining an educational bachelor degree in specialty

«6.030509 Accounting and audit»

(cipher and specialty name)

for the educational program «Accounting and audit».

(the name of the master's program)

Odessa National Economics University. – Odessa, 2019.

The paper considers the theoretical basis for accounting for accounts receivable: issues of classification and assessment of accounts receivable, peculiarities of documentation of operations with debtors, current issues of accounting for accounts receivable, as well as practical aspects of accounting, analysis and internal control of accounts receivable and settlements with debtors at the investigated enterprise Limanet, LLC.

The analysis of the efficiency of the use of funds in the calculations and recommendations are given, implementation of which will improve the state of solvency of the investigated enterprise. A set of recommendations for improving the accounting and internal control system of accounts receivable at Limanet, LLC was offered.

Keywords: accounts receivable, debt, reserve of doubtful debts, settlements with debtors, accounting, control, analysis.